

AVTOMOBILLARNI TEXNIK KO'RIKDAN O'TKAZISH

Tajaddinov Amanbay

Toshkent iqtisodiyot va sanoat texnikumi

Annotatsiya: Avtomobillar, o'z navbatida, tizimli ravishda maxsus kerak xizmatlar jumladan, tozalash-yuvish, tozalash, yonilg'i quyish, moy va boshqa operatsion materiallar, ularning texnik holatini nazorat qilish, yuzaga kelishining oldini olishga qaratilgan bir qator profilaktika va ta'mirlash ishlarini olib borish muddatidan oldin sodir bo'luvchi nosozliklar va buzilishlar, shuningdek agregatlari, qismlari va tizimlarining ish faoliyatini yo'qotish oldi olinadi.

Kalit so'zlar: Texnik korik, diagnostika, rejali texnik ko'rik, majburiy texnik ko'rik, avtotransport vositasi

Avtomobilni texnik ko'rikdan o'tkazish - bu nosozliklarni aniqlash va keyinchalik bartaraf etishga qaratilgan bir qator rejalashtirilgan tadbirlar. Ta'mirlashdan farqli o'laroq, avtotransport vositalarini tekshirish har qanday buzilishlar mavjudligidan qat'i nazar, ma'lum vaqt oralig'ida amalga oshiriladi va profilaktik xususiyatga ega. Rejali texnik ko'riklarni o'tkazish muddati qonun bilan belgilanadi va ularga rioya qilinmasa, beparvo haydovchi jarima olish xavfini tug'diradi. Shu bilan birga, yo'l harakati qoidalariga ko'ra, har safardan oldin avtomobilni minimal ko'rikdan o'tkazish, rul boshqaruvi, yoritish va tormoz tizimlarining ishlashi tekshirilishi kerak.

Majburiy texnik ko'rik qonun hujjatlarida belgilangan muddatlarda o'tkazilishi kerak. Ushbu protsedura davomida avtomobilning texnik holati va uning belgilangan xavfsizlik talablariga muvofiqligi tekshiriladi. Texnik ko'rikdan o'tkazilgandan so'ng transport vositasi egasiga avtotransport vositasining xizmatga yaroqliligini tasdiqlovchi hujjat bo'lgan diagnostik texnik ko'rik kartasi beriladi.

Majburiy texnik ko'rikdan o'tkazish chastotasi avtomobilning ishlab chiqarilgan yilidan boshlab hisoblangan xizmat muddatiga bog'liq. Hozirda O'zbekistonda ishlab chiqarilganiga 10 yildan ortiq bo'lmagan avtomobillar egalari texnik ko'rikdan o'tkazilmaydi. 11 yoshdan 14 yoshgacha bo'lgan yengil avtomobillar har ikki yilda bir marta, 15 va undan katta yoshdagi avtomobillar esa har yili ko'rikdan o'tkazilishi kerak.

Avtomobilning texnik holatini tekshirish va butlovchi qismlar va agregatlarga profilaktik xizmat ko'rsatish bir necha bosqichlarga bo'linadi:

- Avtomobil diagnostikasi avtomobilning turli qismlarining texnik holatini aniqlash va nosozliklarni aniqlash maqsadida amalga oshiriladi. Eng oddiy tashxis vizual tekshirish orqali amalga oshiriladi, unda tormoz prokladkalarining holatini yoki

bachoklardagi sarflanadigan suyuqliklar sathini aniqlash mumkin. Chuqurroq diagnostika turli o'lchov uskunolari yordamida amalga oshiriladi. Avtomobilni tekshirish uchun shinalar bosimini o'lchaydigan an'anaviy bosim o'lchagichdan tortib, g'ildiraklarning og'ish burchagining o'zgarishini aniqlash uchun xizmat qiluvchi to'liq sinov dastgohlarigacha ko'plab turli xil asboblarni qo'llaniladi. Bundan tashqari, kompyuter diagnostikasi hozir keng tarqalgan va zamonaviy avtomobilning ishlashida juda ko'p og'ishlarni aniqlashi mumkin.

- **Rejalashtirilmagan**, avtomobilning ko'plab harakatlanuvchi elementlarida vaqt o'tishi bilan hosil bo'ladigan zarbalarni bartaraf etish uchun sozlash kerak. Bunday profilaktika choralari avtomobil tarkibiy qismlarini saqlashga va ularning xizmat muddatini uzaytirishga yordam beradi. Qarovsiz qolgan bo'shliqlar mashina qismlarining yeyilishini sezilarli darajada oshiradi va hatto baxtsiz hodisaga olib kelishi mumkin.

- **Muntazam** texnik xizmat ko'rsatish komponentlarni ishlamay qolishi va to'g'ri ishlashini to'xtatishdan oldin cheklangan xizmat muddati bilan almashtirish uchun amalga oshiriladi. Filtrlar, moylash materiallari, tormoz prokladkalari, kamar va boshqalarni o'z vaqtida almashtirish talab qilinadi. O'zgartirishga muhtoj bo'lgan elementlar noto'g'ri ishlashga sabab bo'lishidan oldin, bunday operatsiyalar ma'lum vaqt oralig'ida amalga oshirilishi kerak.

Rejali texnik xizmat ko'rsatish yuqorida tavsiflangan barcha uch bosqichni o'z ichiga oladi va avtomobilning haqiqiy holatidan qat'iy nazar amalga oshiriladi. Har bir avtomobil modeli uchun ishlab chiqaruvchi tomonidan o'rnatilgan qoidalar mavjud bo'lib, ular bajarilgan ishlar ro'yxatini va ularni amalga oshirish chastotasini belgilaydi. Bunday ishlarning chastotasi asosan ma'lum bir turdagi avtomobilni yaratish uchun ishlatiladigan qismlarning yeyilish qarshiligiga bog'liq. Ishlab chiqaruvchi tomonidan o'rnatilgan texnik xizmat ko'rsatish jadvali egasiga hech qanday majburiyat yuklamaydi va ko'proq maslahat xarakteriga ega. Biroq, bunday ishlar orasidagi intervalni juda oshirib yubormaslik kerak, bu avtomobilning texnik holatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi va kafolatli ta'mirlashni rad etishga olib kelishi mumkin.

Avtomobilni faol ishlatish paytida, o't oldirish shamlarini yoki filtrlarni almashtirish kabi ba'zi ishlarni qoidalarda ko'rsatilgan vaqt oralig'idan ko'ra tez-tez bajarish kerak. Hozirgi vaqtda ba'zi zamonaviy avtomobil modellari avtomobilning o'z-o'zini diagnostika qilish imkoniyati cheklangan bort kompyuteri bilan jihozlangan. Sensorlar orqali to'plangan ma'lumotlar dasturga sarflanadigan materiallarning xizmat qilish muddatini hisoblash va kerak bo'lganda ularni almashtirish, bu haqda haydovchini xabardor qilish imkonini beradi.

Yangi avtomobilni tekshirish chastotasi farq qilishi mumkin, ba'zi ishlab chiqaruvchilar bir necha ming kilometrdan keyin birinchi texnik xizmat ko'rsatishni

tavsiya qiladilar. Qoida tariqasida, bunday tekshirish paytida tishli mahkamlagichlarning ishonchliligi tekshiriladi, filtrlar va moy almashtiriladi.

Rejadan tashqari texnik xizmat ko'rsatish avtomobilning noto'g'ri ishlashiga shubha qilinganida amalga oshirilishi kerak. Bundan tashqari, uzoq safardan oldin mashinani to'liq tekshirish tavsiya etiladi. Bunday profilaktika choralari, ayniqsa, uzoq vaqt ishlatilayotgan transport vositalari uchun juda muhimdir.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki avtomobilning texnik holatini diqqat bilan kuzatib borish muammolarni erta bosqichda aniqlashning samarali usuli hisoblanadi. Ko'pincha, bunday ehtiyotkor yondashuv avtomobilning ishlash muddatini sezilarli darajada uzaytirishi va jiddiy buzilishlarni bartaraf etish uchun qo'shimcha xarajatlardan qochishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O.Salimov, J.Qulmuxamedov Avtomobillarning tuzilishi, texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash "Ilm Ziyo" Toshkent-2017 yil
2. A.Muxitdinov, J.Qulmuxamedov "Transport vositalarining tuzilishi", "Ta'lim nashriyoti" Toshkent-2019yil.
3. G'.N.Maxmudov "Avtotransport vositalarining elektrjixozlari", "Ilm Ziyo" Toshkent- 2014yil.
- 4 A.Muxitdinov, V.Sattivaldiyev, Sh.Xakimov "Transport vositalarinig tuzilishi", "Ta'lim nashriyoti" Toshkent-2014yil.
5. D.I.Xoshimov "GM-Uzbekistan avtomobillarning konstruksiyasi", "Avtomsan" Toshkent-2017yil.